

SXEDIO-B.69

23.7.1974: Ο ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΑΝΕΡΧΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΔΙΑΔΕΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΣΑΜΨΩΝ ΚΑΙ ΟΡΚΙΖΟΜΕΝΟΣ ΣΤΟΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΠΙΜΟΝΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ -ΜΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΟΤΑΝ ΜΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΚΑΜΙΑ ΑΞΙΑ ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΑΞΙΩΝΑΝ ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΓΙΑ ΔΙΚΟΥΣ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ. Ο ΤΑΣΣΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΕΠΑΙΝΕΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΚΛΗΡΙΔΗ ΕΝΩ Ο ΒΑΣΟΣ ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ ΤΗΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΙ ΜΕΤΑΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Στις **23 Ιουλίου 1974** το απόγευμα, το ΡΙΚ μετέδιδε την πληροφορία ότι ο Νίκος Σαμψών υπέβαλε την παραίτηση του και ότι ορκίστηκε ενώπιον του "Τοποτηρητού του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Μητροπολίτου Γενναδίου" ως νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος της Βουλής Γλαύκος Κληρίδης.

Ο Κυπριακός λαός ανέπνευσε με ανακούφιση για πρώτη φορά μετά από μια βδομάδα. Ο Γλαύκος Κληρίδης θεωρείτο από τους περισσότερους τουλάχιστον σαν συνέχεια της κυβέρνησης Μακαρίου.

Ήταν ο δεύτερος τη τάξει μετά τον Πρόεδρο Μακάριο και αντικαταστάτης του βάσει του συντάγματος.

Ο ίδιος ο Γλαύκος Κληρίδης είχε γίνει στόχος της ΕΟΚΑ Β και του Γρίβα επανειλημμένα που τον κατηγορούσε ως ανθενωτικό και ανθέλληλα. Το ίδιο είχε γίνει και με τη χούντα των Αθηνών.

Παράλληλα στη Βουλή ο Κληρίδης τύγγχανε της εμπιστοσύνης όλων των Κομμάτων που τον είχαν αναδείξει για πολλοστή φορά Πρόεδρο της και κατά συνέπεια αναπληρωτή του Μακαρίου. Μοναδική εξαίρεση στη συμπάρασταση των κομμάτων στον Κληρίδη αποτελούσε η ΕΔΕΚ.

Έτσι οι διώκτες των υποστηρικτών του Προέδρου Μακαρίου κατά το πραξικόπημα άρχισαν με την άνοδο του Κληρίδη να γίνονται πιο προσεκτικοί και θεωρήθηκε ότι με την άνοδο του Κληρίδη, το καθεστώς

των πραξικοπηματιών είχε αρχίσει να καταρρέει όχι τόσο γρήγορα γιατί ο Κληρίδης παίζοντας το παιχνίδι του έξυπνα δεν τα έβαλε μαζί τους κατά μέτωπο αλλά πλάγια.

Αυτό έγινε στη συνέχεια σαν ένας, ένας τα πιο σημαντικά στελέχη της Μακαριακής κυβέρνησης άρχισαν να επανέρχονται στις θέσεις τους.

Ωστόσο μερικοί από τους σκληροπυρηνικούς της κυβέρνησης Μακαρίου διαμαρτύρονταν για το γεγονός ότι ο Γλαύκος Κληρίδης ορκίστηκε από τον καθαιρεμένο Γεννάδιο, ενώ μπορούσε να αναλάβει την εξουσία συνταγματικά και χωρίς όρκο.

Ωστόσο οι διαμαρτυρίες τις μέρες εκείνες ήταν πολύ μικρές ή είχαν φθάσει στην επιφάνεια πολύ μετά σαν άρχισαν οι πολιτικές διαφορές. Μεταξύ αυτών που διαφωνούσαν με την ενέργεια του Γλαύκου Κληρίδη και πάλι η ΕΔΕΚ.

Εφημερίδες εξ άλλου δεν κυκλοφορούσαν εκείνη την περίοδο μέσα στο χάος που δημιούργησε η τουρκική εισβολή.

Όταν κυκλοφόρησαν την 1η Αυγούστου, ύστερα από μια διακοπή 11 ημερών, ο Κληρίδης είχε ήδη εγκατασταθεί για καλά και οι εφημερίδες, εκτός από τα "Νέα" της ΕΔΕΚ, είχαν την έγνοια να περιγράψουν περισσότερο το δράμα των προσφύγων και τα εγκλήματα των τούρκων μάλλον παρά να ασχοληθούν με τον τρόπο που ανήλθε στη εξουσία ο Γλαύκος Κληρίδης, ο οποίος άρχισε να γίνεται συνείδηση, αν όχι σαν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όπως το ραδιόφωνο και το Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών και μερικές εφημερίδες τον αποκαλούσαν, τουλάχιστον ως Προεδρεύων της Δημοκρατίας.

Η ορκωμοσία του Κληρίδη ενώπιον του Γενναδίου θεωρήθηκε από τους αντιπάλους του αργότερα σαν ένα από τα μεγαλύτερα σφάλματα της πολιτικής του καριέρας και στάθηκε μια από τις κύριες κατηγορίες εναντίον του που επαναλαμβάνονταν για δυο σχεδόν δεκαετίες από τους πολιτικούς του αντιπάλους και κυρίως την Αριστερά. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Γιώργος Βασιλείου επανέλαβε τις κατηγορίες αυτές

συγκεκριμένα το **1988** όταν ήταν υποψήφιος για την προεδρία και αντίπαλος του Γλαύκου Κληρίδη.

Μια άλλη κατηγορία εναντίον του Κληρίδη ήταν η δήλωση του την επομένη της ανάληψης της προεδρίας σε δημοσιογραφική διάσκεψη ότι ο κυπριακός λαός θα αποφάσιζε με εκλογές αν ο Πρόεδρος Μακάριος θα επέστρεφε στην Κύπρο και ότι ευχαρίστησε το Νίκο Σαμψών μετά την αποχώρησή του, πράγμα που φαίνεται ότι ούτε και ο Πρόεδρος Μακάριος δεν του το συγχώρησε απόλυτα, κρίνοντας εκ των υστέρων τις αντιδράσεις του κατά την πρώτη ημέρα της επιστροφής του, μετά την αυτοεξορία του το Δεκέμβρη του **1974**.

Η εκ των υστέρων κριτική των ενεργειών του Κληρίδη φαινόταν πολύ δικαιολογημένη καθ' ον χρόνο οι αντίπαλοι του παράβλεπαν μερικά γεγονότα. Ο ίδιος έδωσε την δική του εξήγηση για το θέμα της ορκωμοσίας του στο Γεννάδιο (**15.7.75**):

"Οι στρατιωτικοί επέμεναν ότι για να παραδώσουν την εξουσία έπρεπε να δεχθώ ορκωμοσία από το Γεννάδιο. Ήταν παρών όταν γινόταν τούτο. Υπέδειξα ότι καμιά συνταγματική αξία δεν είχε ο όρκος εφ' όσον δεν προβλέπεται ορκωμοσία του Προέδρου, εκτός από τη νενομισμένη διαβεβαίωση μπροστά στη Βουλή. Επέμεναν, και επειδή έκρινα ότι η συνέχιση της προδοσίας του Σαμψών εν όψει και της διεθνούς αντιδράσεως θα προκαλούσε περισσότερα δεινά, δέχθηκα και ορκίστηκα γιατί σημασία είχε αν θα παρητείτο ο Σαμψών και όχι αν θα ορκιζόμουν".

Το ότι δεν ανεγνώριζε το Γεννάδιο σαν Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου ο Κληρίδης το δικαιολόγησε με μια άλλη ενέργεια του αργότερα. Στη Λεμεσό σαν ξέσπασαν ταραχές γύρω από το Μητροπολιτικό Μέγαρο Λεμεσού έδωξε, όπως είπε, τον τέως Μητροπολίτη Ανθίμο από το Μητροπολιτικό Μέγαρο, εννοώντας ότι με το να δεχθεί (να ορκισθεί στο Γεννάδιο) δεν σήμαινε ότι αναγνώριζε τους καθαιρεμένους.

Στις κατηγορίες εναντίον του Κληρίδη για την ορκωμοσία του ενώπιον του Γεννάδιου και το ότι εξέφρασε ευχαριστίες τον Σαμψών, με την αποχώρησή

του, απάντησε ο Τάσσος Παπαδόπουλος στη Βουλή την **1.11.1975** ως προεδρεύων της Βουλής μετά τη ανάληψη της προεδρίας από τον Γλαύκο Κληρίδη κατά την απουσία του Προέδρου Μακαρίου.

Ανέφερε ο Τάσσος Παπαδόπουλος, γνωστός Μακαριακός, σε μια ομιλία που έμεινε ιστορική:

"Ελέχθησαν πολλά και συγκινητικά διά την αντιστασιακήν στάσιν μερικών. Ημείς δεν θα ζητήσωμεν δάφνας διά αντιστασιακόν αγώνα, ούτε και υποτιμώμεν το θάρρος ή την γενναιότητα οιουδήποτε. Οσοι επολέμησαν την βίαν και το πραξικόπημα δικαιούνται να σεμνύνωνται διά τον ηρωϊσμόν των.

Υπάρχει όμως και ένα άλλο είδος ηρωισμού, πέρα από τον ηρωισμό του πολεμιστού και της μάχης. Είναι ο ηρωισμός της ευθύνης. Είναι το θάρρος της αναλήψεως ευθύνης. Η γενναιότης, όταν όλα είναι χάος, όταν όλα βυθίζονται εις το έρεβος και την καταστροφήν θα αναλάβει ο άοκνος και ικανός ηγέτης επί των ώμων της ευθύνης και της επικρίσεως και να οδηγήση το σκάφος εις τον λιμένα της ειρήνης. Τότε αποδεικνύεται ο άξιος ηγέτης και ο ικανός οιακοστρόφος. Τότε αποδεικνύονται αι ισχυραί ηγετικάί χείρες και οι ισχυροί ώμοι θα φέρουν το βάρος του αγώνος αλλά και τας ευθύνας άλλων.

Αυτόν τον ρόλο, κατά τη γνώμην μας διεδραμάτισε ο κ. Κληρίδης. Αυτή την υψιστην υπηρεσίαν προσέφερεν εις την πατρίδα του. Διά τούτο θα ομιλήση η Ιστορία. Παρέλαβε χάος και παρέδωσε κράτος. Οι ώμοι του απεδείχθησαν μέσα εις την υπερτάτην δοκιμασίαν ισχυροί και αι χείρες του, χείρες ικανού οιακοστρόφου, η δε εντιμότης του ανδρός κατέστη παροιμιώδης.

Εκρίθη διότι ωρκίσθη ενώπιον ψευδεπισκόπου και διότι παρέσχεν ένα τυπικόν ευχαριστήριο εις το κινούμενον της χούντας. Ξεχνούν ότι από την χούντα παρέλαβε, διότι το κινούμενον και ανεύθυνον και ανίσχυρον ήτο και εις την κυριολεξίαν και μεταφορικώς.

Εκείνοι οι οποίοι πρέπει να εντρέπωνται διά

την πράξιν είναι εκείνοι, οι οποίοι εζήτησαν και εξεμαίευσαν είτε το ένα είτε το άλλο. Οχι ο Κληρίδης. Διότι μεγάλη και γενική ήτο η ανακούφισις και από αυτούς ακόμη τους ηγέτας των κομμάτων οι οποίοι σήμερον τον επικρίνουν όχι από αγάπην διά την εξουσίαν, αλλά διά να σώση την Κύπρον ή ό,τι απέμενεν από την Κύπρον.

Και αν το τίμημα το οποίον είχε να πληρώση διά την σωτηρίαν της Κύπρου ήτο μόνον αυτό καλώς επληρώθη. Οχι μόνον ένα άνευ αξίας χαρτί, ένα πιστοποιητικόν αλλά ολόκληρον χρυσόδετον τόμον επαίνων θα ήτο δικαιολογημένος εάν έδιδε. Και αν ακόμη εγνώριζεν ότι θα κατηγορείτο με βαρυτέραν μομφήν από την σημερινήν και τούτο απαιτούσε η σωτηρία της Κύπρου και πάλιν ο κ. Κληρίδης θα το κατέβαλλε. Αυτό είναι το ήθος του ανδρός".

Μια άλλη κατηγορία εναντίον του Κληρίδη από τους αντιπάλους του όταν "έσχισαν τα δευτέρια για καλά" ήταν όπως αναφέρθηκε και η ανακοίνωση του ότι ο Μακάριος θα μπορούσε να επιστρέψει στην Κύπρο, αφού αποφάσιζε ο λαός, δηλαδή έπειτα από εκλογές.

Η δήλωση αυτή του Κληρίδη έγινε κατά τη διάρκεια της δημοσιογραφικής διάσκεψης που έδωσε την επομένη της ανάληψης της εξουσίας από τον Σαμπών (24.7.74). Στη διάσκεψη εκείνη του υποβλήθηκαν 13 συνολικά ερωτήσεις γύρω απ ότο θέμα της επιστροφής του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και ο Κληρίδης ήτο σαφής:

"Πιστεύω ότι θα παραστή ανάγκη εκλογών εις το εγγύς μέλλον... εις μάν ελευθέραν χώραν έκαστος πολίτης έχει δικαίωμα να υποβάλη υποψηφιότητα εις τας εκλογάς (περιλαμβανομένου και του Μακαρίου)... κατά πόσον θα εθακολουθήση να κατέχη το αξίωμα του Προέδρου ή όχι τούτο εναπόκειται εις την απόφασιν του κυπριακού λαού".

Οι δηλώσεις του Κληρίδη ήταν καθαρές: Επρεπε να γίνουν εκλογές για να αποφασίσει ο λαός, αν θα επέστρεφε ο Πρόεδρος Μακάριος.

Αυτά όμως ήταν εκείνα τα οποία κατά τον Γλαύκο

Κληρίδη που έπρεπε να λεχθούν για να ικανοποιηθούν οι στρατιωτικοί (και η ΕΟΚΑ Β) που παραμόνευαν με το όπλο στο χέρι, έτοιμοι να κινήσουν και πάλι τα τανκς εναντίον του Κληρίδη σε περίπτωση που τασσόταν ανοικτά υπέρ της άμεσης επιστροφής του Μακαρίου.

Η κατάσταση ήταν πολύ ρευστή, σε σημείο που ο Κληρίδης ήταν μόνο τυπικά Πρόεδρος. Όλα ήσαν εξαρθρωμένα: Αστυνομία και στρατός είχαν ξεχαρβαλλωθεί, ενώ οι τούρκοι δεν είχαν σταματήσει ακόμα την προέλαση τους. Αντίθετα συνέχιζαν υπό την κάλυψη της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός να προωθούν τις θέσεις τους και να δίνουν σκληρές μάχες με την Εθνική Φρουρά.

Απο την άλλη οι στρατιωτικοί φοβούμενοι αντικδίκηση σε ενδεχόμενη επιστροφή του Μακαρίου, δεν ήταν διατεθειμένοι με κανένα τρόπο να δεχθούν κάτι τέτοιο.

Η αντίδραση τους και η άρνηση τους να αποδεχθούν επιστροφή του Μακαρίου κράτησε για μήνες.

Έπρεπε να υπάρξει ομαλή μετάβαση από την πολεμική περίοδο στην ειρηνική.

Ακόμα και ο Μακάριος αντέδρασε στην αρχή στις δηλώσεις εκείνες του Κληρίδη και εξέφρασε απορία γιατί έκαμε τέτοιες δηλώσεις. Όταν όμως του εξήγησε αργότερα με μήνυμά του, ο Μακάριος δέχθηκε τις εξηγήσεις του και αντελήφθη ότι αυτές οι δηλώσεις ήταν δηλώσεις σκοπιμότητας ή τουλάχιστον έδειξε ότι τον ικανοποιούσε την ενέργεια του Κληρίδη.

Είπε στον Κύπριο Δημοσιογράφο Ανθο Λυκαύγη στις **17 Ιουλίου 1975** ο Γλαύκος Κληρίδης:

" Εστειλα μόλις ανέλαβα γραπή έκθεση στον πρόεδρο Μακάριο στο Λονδίνο μέσω του Πασχάλη Πασχαλίδη. Εγραψα στο Μακαριώτατο πως ανέλαβα, ποιες συνθήκες επικρατούσαν και πως σκεφτόμουν να χειρισθώ τις καταστάσεις που υπήρχαν. ο Μακαριώτατος μου απάντησε προφορικά ότι συμφωνούσε".

Το μήνυμα προς το Μακάριο αποτελείτο από τρεις δακτυλογρημένες σελίδες. Στο μήνυμα του ο

Κληρίδης ανέφερε ότι επιδίωξη του ήταν:

ΠΡΩΤΟ: Να συγκρατηθεί η τουρκική προέλαση, η οποία από τις εκτιμήσεις που έκανε ο ίδιος "δεν ήταν δυνατό να αντιμετωπισθεί με στρατιωτικούς, αλλά με διπλωματικούς χειρισμούς, εκτός Κύπρου".

ΔΕΥΤΕΡΟ: Να συσταθεί μια αστυνομική δύναμη η οποία είχε αποδυναμωθεί.

ΤΡΙΤΟ: Στο ενδιαμέσο να γίνει οποιαδήποτε δυνατή ανασυγκρότηση της Εθνικής Φρουράς που είχε και αυτή διαλυθεί.

ΤΕΤΑΡΤΟ: Να επανέλθουν όλοι οι εκδιωχθέντες από το πραξικόπημα διευθυντές Υπουργείων, αξιωματικοί της αστυνομίας και άλλοι.

Η άνοδος του Κληρίδη στην εξουσία δεν προκάλεσε τουλάχιστο τις πρώτες μέρες, δημόσια καμιά αντίδραση ή δεν υπήρχε τρόπος να γνωσθεί. Πολλοί εκ των υστέρων επικριτές του είχαν χαιρετίσει την άνοδο του στην εξουσία ή το λιγότερο ανακουφίστηκαν.

Σύγκριση όμως μπορεί να γίνει αφού ληφθούν υπόψη οι δοσμένες τότε συνθήκες με τους πραξικοπηματίες να κυκλοφορούν ακόμα πάνοπλοι, ασύδοτοι και χωρίς έλεγχο έστω και μετά την πτώση του Σαμψών με τους πολιτικούς ηγέτες της Αριστεράς και της ΕΔΕΚ και τους γνωστούς υποστηρικτές του Προέδρου Μακαρίου να διατρέχουν άμεσο κίνδυνο, καθ' ον χρόνο οι άτακτοι που νόμισαν ότι είχε έλθει ο καιρός να ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς τους με τους αντιπάλους τους, προσπαθούσαν να βγάλουν τα απωθημένα τους, αναμιγνύοντας πολλές φορές και προσωπικές αντιζηλίες.

Είναι αλήθεια και αυτό φαίνεται από τις δηλώσεις και τα τηλεγραφήματα, ότι ο το ΑΚΕΛ εκείνη την περίοδο θεωρούσε σαν λύση τον Κληρίδη. Το ίδιο μάλιστα το κόμμα είχε εισηγηθεί στον Κληρίδη να αναλάβει, όπως επιβεβαίωσε αργότερα ο Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ Εζεκίας Παπαϊωάννου με δημόσια ομιλία του στη Βουλή.

Αντίθετα η ΕΔΕΚ, το τρίτο από τα τέσσερα

πολιτικά κόμματα που υπήρχαν τότε με αρχηγό το Βάσο Λυσσαρίδη αντέδρασε από την αρχή στην ανάληψη της εξουσίας από τον Κληρίδη και αργότερα θεωρούσε την περίοδο της προεδρίας του σαν παράνομη, συγκρουσθείσα και με τον Πρόεδρο Μακάριο που είχε ευχαριστήσει δημόσια τον Κληρίδη για όσα έκαμε.

Η διαφορά μεταξύ ΕΔΕΚ και ΑΚΕΛ έναντι του Κληρίδη τότε, αφορούσε και το θέμα της επιστροφής του Μακαρίου.

Και τα δυο Κόμματα υποστήριζαν ότι η κανονική συνταγματική τάξη θα ολοκληρωνόταν με την επιστροφή του Προέδρου Μακαρίου. Ενώ όμως το ΑΚΕΛ δεν παρουσιαζόταν να βιάζεται και έδινε πίστωση χρόνου στον Κληρίδη, η ΕΔΕΚ επέμενε στην άμεση επιστροφή του, ανεξάρτητα από τις δικαιολογίες που πρόβαλλε ο Κληρίδης ότι ήταν επικίνδυνο για το Μακάριο να επιστρέψει αμέσως.

Οι διαφορές των δυο κομμάτων διαφάνηκαν και σε ιδιαίτερη σύσκεψη εκπροσώπων τους λίγο μετά την άνοδο του Κληρίδη στην εξουσία κατά την οποία συναντήθηκαν για να καθορίσουν μεταξύ άλλων και τακτική έναντι του Κληρίδη και του Μακαρίου. Αργότερα η ΕΔΕΚ με ανακοίνωση της (Ιούνιος 79) κατηγόρησε το ΑΚΕΛ ότι "μετέδωσε στον Κληρίδη τις συνομιλίες ΑΚΕΛ-ΕΔΕΚ μόλις ο Κληρίδης ανέλαβε την εξουσία και έτσι ο κ. Κληρίδης είπε ότι όλα τα κόμματα τον υποστήριζαν πλην της ΕΔΕΚ".

Ο Κληρίδης είχε την ευκαιρία να πληροφορηθεί τις απόψεις του Λυσσαρίδη και προσωπικά λίγες μέρες μετά που ανέλαβε την εξουσία. Η ευκαιρία δόθηκε σε ιδιαίτερη συνάντηση τους που είχαν στη Γιουγκοσλαβική Πρεσβεία στη Λευκωσία, κοντά στο σπίτι του Κληρίδη.

Ο Λυσσαρίδης κρυβόταν ακόμα σαν επετεύχθη η επαφή με τον Κληρίδη. Η συνάντηση διευθετήθηκε και ο Λυσσαρίδης πληροφόρησε τον Κληρίδη ότι θα πήγαινε στη συνάντηση άοπλος και χωρίς συνοδεία. Το ίδιο έκαμε και ο Κληρίδης. Πήγε μόνος του και μάλιστα πεζός. Η γιουγκοσλαβική πρεσβεία απείχε από το σπίτι του μερικές δεκάδες μέτρα.

Στην είσοδο τον υποδέχθηκε ο γιουγκοσλάβος πρεσβευτής και τον οδήγησε στο δωμάτιο που βρισκόταν ο Βάσος Λυσσαρίδης.

Η συνάντηση ήταν άτυπη και σύντομη. Ο Λυσσαρίδης ζήτησε από τον Κληρίδη να φέρει αμέσως πίσω τον Μακάριο και ο Κληρίδης αφού ανεφέρθη στις δυσκολίες που αντιμετώπιζε ζήτησε πίστωση χρόνου.

Το τέταρτο Κόμμα, η Προοδευτική Παράταξη, σχεδόν αυτοδιαλυμένη, δεν πήρε επίσημα θέση ως Κόμμα. Αλλά όπως δήλωσε αργότερα ο Κληρίδης στελέχη της τον προέτρεψαν να αναλάβει την προεδρία, ενώ άλλα στελέχη της του είχαν στείλει μαζί με άλλους συγχαρητήρια τηλεγραφήματα.

Υποστηρίζεται από αντιπάλους του Κληρίδη ότι τις πρώτες μέρες τουλάχιστον της ανόδου του στην εξουσία συμπεριφερόταν ως να ανέμενε ότι ο Μακάριος δεν θα επέτρεφε στην Κύπρο πλέον και ότι ύστερα από μεγάλη πίεση αναγκάστηκε να κάμει στροφή και να αλλάξει τακτική και να μιλά για την επάνοδο του Μακαρίου και για το γεγονός ότι ήταν Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ότι μπορούσε όποτε ήθελε να επιστρέψει.

Ο ίδιος όμως ο Κληρίδης έδωσε την εξήγηση για τη στάση του αυτή:

"Παντού υπήρχαν πραξικοπηματίες, ακόμα και στο γραφείο μου γύρω. Δεν μπορούσα να κινηθώ. Ηλεγχαν τα πάντα τότε. Μόλις ένοιωσα κάποια ασφάλεια είπα ότι ο Μακάριος είναι ελεύθερος να επανέλθει. Αν το έλεγα αυτό από τη στιγμή που ανελάμβανα θα με ανέτρεπαν και μένα. Το κριτήριο που χρησιμοποιούσα ήταν χωρίς να ενδίδω στις απαιτήσεις των πραξικοπηματιών να κάμνω εκείνο που έπρεπε να γίνεται. Με την μεγαλύτερη ασφάλεια που ένοιωσα λόγω ελέγχου πλέον της καταστάσεως, άρχισα να μιλώ ότι ο Μακάριος μπορεί να επανέλθει".

Συνεργάτες του Κληρίδη περιγράφουν μια σκηνή κατά την οποία ένας από τους τότε οπλαρχηγούς της ΕΟΚΑ Β πήγε στο γραφείο του Κληρίδη και ζήτησε να τον δει. Σαν του είπαν ότι είχε δουλειά έδειξε το όπλο του και μπήκε "με το έτσι θέλω" στο γραφείο του.

Ο Κληρίδης κράτησε για αρκετές μέρες το υπουργικό Συμβούλιο που είχε διορίσει ο Νίκος Σαμψών.

Σαν προσπάθησε όμως να αντικαταστήσει τους υπουργούς που διόρισε ο Σαμψών, οι υποστηρικτές του πραξικοπήματος θεώρησαν την ενέργεια του αυτή σαν στρεφόμενη εναντίον τους και οργάνωσαν "μίνι πραξικόπημα" στη Λεμεσό που απειράπη χάρις στην επέμβαση της Εθνικής Φρουράς υπό το νέο αρχηγό της Καραγιάννη, και η οποία άρχισε να τίθεται υπό τον έλεγχο του κράτους.

Ο Κληρίδης σχημάτισε τελικά Κυβέρνηση προσωπικοτήτων και αντικατέστησε σχεδόν όλους τους υπουργούς που είχαν αναλάβει μετά την ανατροπή του Μακαρίου.

Ο ίδιος διατήρησε τα υπουργεία Εξωτερικών και Εσωτερικών.

Οι νέοι υπουργοί ήσαν:

1. Ανδρέας Μικελλίδης, υπουργός Παιδείας.
2. Ζήνων Σεβέρης, υπουργός Υγείας.
3. Νίκος Παττίχης, υπουργός Συγκοινωνιών.
4. Λεύκος Κληρίδης, υπουργός Δικαιοσύνης.
5. Πανίκος Σιβιτανίδης, υπουργός Εργασίας.
6. Ευαγόρας Λανίτης, υπουργός Γεωργίας.

Αργότερα ανέλαβαν ως υπουργός Εξωτερικών ο Ιωάννης Χριστοφίδης και ως υποργός Εσωτερικών και Αμυνας ο Νίκος Κόσης.

Ο Κληρίδης θεωρούσε τη στάση που τήρησε έναντι των πραξικοπηματιών πολύ επιτυχημένη γιατί είχε κατορθώσει, όπως δήλωσε, να αποπλίσει αναίμακτα τους πραξικοπηματίες και να καταστεί δυνατή η επιστροφή του Μακαρίου.

Στις **24 Ιουλίου 1974** την επομένη που ο Κληρίδης ορκιζόταν στο Γεννάδιο και ανελάμβανε την προεδρία, ευχαριστώντας τον Σαμψών, το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ με ανακοίνωση του χαιρέτιζε την άνοδο του Κληρίδη σαν "ελπιδοφόρα εξέλιξη στα κυπριακά πράγματα" και τόνιζε ότι "για την αντιμετώπιση των σοβρωτάτων προβλημάτων που εδημούργησαν το πραξικόπημα και η

τουρκική εισβολή απαιτείται η ενότητα, η σύμπνοια και η ενιαία προσπάθεια όλου του λαού".

Πιο σαφής ήταν ο Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ έναντι της ανόδου του Κληρίδη στην εξουσία, ύστερα από τέσσερις μέρες **(28.8.74)** όπου σε διάσκεψη τύπου στο ξενοδοχείο "Χίλτον" χαρακτήρισε την άνοδο του Κληρίδη στην εξουσία σαν πραγματοποιηθείσα βάσει των προνοιών του συντάγματος και σαν αρχή για επάνοδο στη συνταγματική νομιμότητα, τονίζοντας όμως ότι η πλήρης συνταγματική τάξη θα εξεπληρώνετο με την επιστροφή του προέδρου Μακαρίου:

"Η ανάληψη καθηκόντων προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας υπό του κ. Γλαύκου Κληρίδη βάσει των προνοιών του συντάγματος αποτελεί ένα βήμα προς την επάνοδο του τόπου στη συνταγματική τάξη και ομαλότητα. Διά να ολοκληρωθεί όμως η επάνοδος του τόπου στη συνταγματική τάξη και ομαλότητα θα απαιτηθούν πολλά ακόμη βήματα συμπεριλαμβανομένης βεβαίως ουσιαστικής μεταβολής στη σύνθεση της Κυβερνήσεως.

Το ΑΚΕΛ υποστήριξε και θα υποστηρίζει τον κ. Γλαύκο Κληρίδη στις προσπάθειες του για επάνοδο του τόπου στη συνταγματική τάξη το γρηγορότερο δυνατό και στην αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που εδημιούργησαν για το πραξικόπημα της **15ης** Ιουλίου και η ένοπλος τουρκική επέμβαση στην Κύπρο. Το κόμμα μας, είναι πρόθυμο να συνεργασθεί ανιδιοτελώς με όλα τα κόμματα και οργανώσεις που επιθυμούν να αντιμετωπισθεί επιτυχώς η ένοπλη επέμβαση της Τουρκίας, να εφαρμοσθεί κατά γράμμα το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την Κύπρο, να αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατό η συνταγματική τάξη που υπήρχε προ του πραξικοπήματος, να κατοχυρωθούν πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα του κυπριακού λαού για ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα.

Στη διάσκεψη ο Εζεκίας Παπαϊωάννου απάντησε και σε σωρείαν ερωτήσεων των κυπρίων και ξένων δημοσιογράφων:

ΕΡ: Το Κόμμα σας αναγνωρίζει τον Αρχιεπίσκοπο

Μακάριο ως συνταγματικό Πρόεδρο της Κύπρου σήμερα;

ΑΠ: Τα αισθήματα και η υποστήριξη μας προς τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο είναι πολύ γνωστά. Επιθυμούμε να επανέλθουμε στη συνταγματική τάξη όσο το δυνατό σύντομα, όποτε θα είναι δυνατό να επιστρέψει στην Κύπρο, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

ΕΡ: Τον κ. Κληρίδη τον θεωρείτε Πρόεδρο ή Προεδρεύοντα;

ΑΠ: Δε πρόκειται για το τι νομίζουμε εμείς για τον κ. Κληρίδη, αλλά για το τι λέει το Σύνταγμα σχετικά με αυτό το θέμα. Σύμφωνα με το σύνταγμα ο κ. Κληρίδης είναι προεδρεύων και έτσι θεωρεί τη θέση του. Επίσης ο κ. Κληρίδης έχει ενημερώσει τις διπλωματικές αντιπροσωπείες στην Κύπρο ότι είναι προεδρεύων. Ο κ. Κληρίδης έχει δηλώσει ότι στο σύνταγμα δεν υπάρχει ο όρος προεδρεύων. Δεν νομίζω ότι τώρα μπορούμε να παίζουμε με τις λέξεις. Δεν θυμούμαι τώρα την ακριβή διατύπωση στο σύνταγμα, αλλά ο κ. Κληρίδης εκτελεί καθήκοντα Προέδρου που σημαίνει ότι είναι προεδρεύων.

Υποστηρίζουμε τον κ. Κληρίδη και πιστεύουμε ότι ενεργεί σύμφωνα με το σύνταγμα, πράγμα που κάμνει δυνατή την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης το συντομότερο δυνατό.

ΕΡ: Είναι τον κ. Κληρίδη που υποστηρίζετε ή το σύνταγματικό αξίωμα;

ΑΠ: Υποστηρίζουμε την συνταγματική θέση του κ. Κληρίδη, διότι επιθυμούμε όπως η Κύπρος επανέλθει στη συνταγματική τάξη που επικρατούσε πριν από το πραξικόπημα.

ΕΡ: Ποια είναι η θέση σας έναντι της διενέργειας εκλογών σε σύντομο χρονικό διάστημα;

ΑΠ: Είμαστε κατ' αρχήν πάντοτε υπέρ των εκλογών. Εάν όμως δεν αποκατασταθούν πλήρως η ειρήνη και η τάξη, εάν δεν αποκατασταθεί η συνταγματική τάξη θα είναι πραγματικά αδύνατη η διενέργεια εκλογών.

ΕΡ: Μπορεί να υπάρξει αποκατάσταση της

συνταγματικής τάξης χωρίς γενικότερη λύση του προβλήματος της Κύπρου;

ΑΠ: Δεν βλέπω τον λόγο γιατί να μη αποκατασταθεί η συνταγματική τάξη και παράλληλα να συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για λύση του Κυπριακού.

Την άνοδο του Γλαύκου Κληρίδη είχε χαιρετίσει και η Παγκύπρια Εργατική Ομοσπονδία, (ΠΕΟ) - στενά συνδεδεμένη με το ΑΚΕΛ. Με ανακοίνωση του το Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΠΕΟ (4.8.74) ανέφερε:

" Το Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΠΕΟ εκτιμά τις δηλώσεις του κ. Γλαύκου Κληρίδη, ο οποίος ανέλαβε τη θέση του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, βάσει του συντάγματος με σκοπό να οδηγήσει τον τόπο στην ειρήνευση και να επαναφέρει τη συνταγματική τάξη που ίσχυε πριν από την 15η Ιουλίου 1974 με τις οποίες τόνισε ότι τώρα δεν είναι καιρός για κριτική του παρελθόντος και του παρόντος. Τώρα είναι η ώρα να μονιάσει, να ενωθεί ο λαός, έλληνες και έλληνες μεταξύ τους, έλληνες και τούρκοι, να σταματήσει η αιματοχυσία να γίνουν σεβαστές από όλους οι δημοκρατικές αρχές και τα δημοκρατικά δικαιώματα του λαού μας.

Η ΕΔΕΚ στην πρώτη της αντίδραση από το πραξικόπημα που δημοσιεύθηκε την 1η Αυγούστου 1974 τη μέρα που κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το εκφραστικό της όργανο " τα Νέα", δημοσίευσε δήλωση εκπροσώπου της που υποστήριζε σθεναρά την επιστροφή του Μακαρίου.

Με την ανακοίνωση τονίζετο ότι η επιστροφή του Μακαρίου ήταν επιβεβλημένη για λόγους "υπερτάτης εθνικής ανάγκης". Για τον Κληρίδη καμμιά αναφορά.

Ανέφερε η δήλωση του εκπροσώπου της ΕΔΕΚ:

" Η Κύπρος χρειάζεται τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Αυτή τη θέση υποστήριξε το Σοσιαλιστικό Κόμμα ΕΔΕΚ και την υποστηρίζει ακόμα και σήμερα. Πλην του αδιαμφισβητήτου γεγονότος ότι ο Εθνάρχης Μακάριος

είναι εκλεγμένος Πρόεδρος της Δημοκρατίας και συνεπώς δικαιωματικά και νόμιμα κατέχει το αξίωμα του και δικαιωματικά ο λαός απαιτεί την επιστροφή του. Η παρούσα του Μακάριου στην Κύπρο είναι επιβεβλημένη και για λόγους υπέρτατης εθνικής ανάγκης. Αυτή τη στιγμή καταβάλλεται προσπάθεια η Κυπριακή κυβέρνηση σε επίπεδο διοικήσεως μαζί με την τουρκοκυπριακή διοίκηση.

Με τον Μακάριο στην ηγεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας η προσπάθεια της Τουρκίας γίνεται τρομερά δύσκολη. Ο Μακάριος είναι αναγνωρισμένος από όλες τις κυβερνήσεις σαν ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας και όχι μιας ελληνοκυπριακής διοικήσεως. Είναι βέβαιο πως η αναγνώριση αυτή θα συνεχισθεί παρά τις τουρκικές προσπάθειες. Είναι επίσης και τούτο: Αρχίζουν σε λίγες μέρες κρίσιμες διαπραγματεύσεις για την τύχη της Κύπρου. Το κύρος της Κύπρου θα διασφαλισθεί μόνο με το κύρος μιας προσωπικότητας με διεθνή και παγκόσμια αναγνώριση. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η προσωπικότητα αυτή είναι ο Μακάριος.

Η ανάγκη ψυχικής ενότητας του λαού είναι γνωστή, αλλά ψυχική ενότητα τότε μόνο θα επιτευχθεί στην πράξη, όταν επικεφαλής του λαού βρίσκεται ο εκλεκτός του λαού. Και εκλεκτός του λαού είναι πάντα ο Μακάριος. Ενισχυμένος δε σήμερα από την πρώτη πολιτική κυβέρνηση της Ελλάδος ύστερα από 7 χρόνια δικτατορικού καθεστώτος, ο Μακάριος είναι εκείνος που έχει την δύναμη να ενώσει, να ενθουσιάσει και να οδηγήσει. Ούτε είναι βασική η άποψη ξένων δημοσιογράφων ότι κινδυνεύει να επανέλθει σήμερα. Πολλοί από τους άλλοτε αντιμακαριακούς άλλαξαν απόψεις. Υπάρχουν βέβαια οι αδιάλλακτοι. Αλλά είναι ελάχιστοι και θα γίνουν λιγότεροι αν υπάρξει αυτή η σωστή διαφώτιση".

Όταν ύστερα από δυο χρόνια (9.7.1979) ηγήθη στη Βουλή το θέμα της προεδρίας του Γλαύκου Κληρίδη μια περίοδο που η ΕΔΕΚ χαρακτήριζε σαν μεταπραξικόπημα, (τοποθετούσε μάλιστα τον τόνο στην προ-προ-προ-

προπαραλήγουσα δηλαδή "μέταπραξικοπημα") Κληρίδης και Λυσσαρίδης αντάλλαξαν βαρειές φράσεις, ο δε Λυσσαρίδης ήταν πολύ επικριτικός γι' αυτή την περίοδο ενώ ο Κληρίδης τη θεωρούσε τίτλο τιμής.

Παίρνοντας αφορμή από αναφορά του Κληρίδη στην περίοδο της Προεδρίας του, ο Βάσος Λυσσαρίδης είπε:

" Αναφερθήκατε, Κύριε Πρόεδρε, στο μέταπραξικοπημα και επλέξατε το εγκώμιο του μέταπραξικοπηματος. Και νομίζω ότι αυτό είναι βαρύτατο σφάλμα. Και έτσι ο λαός θυμάται εκείνες τις μαύρες ώρες που το όνομα του προέδρου ήταν απαγορευμένο. Που οι διάφορες δημοκρατικές εφημερίδες εκδίδονταν με τεράστια κενά της λογοκρισίας. Πού η ΕΟΚΑ Β κυβερνούσε, που ανακηρύσσονταν εκλογές εξη μήνες αργότερα και αν ήθελε ο Μακάριος μπορούσε να υποβάλει υποψηφιότητα. Που διατηρούντο τα πραξικοπηματικά Υπουργικά Συμβούλια. Που υπήρχαν συγχαρητήρια για πατριωτισμό στο Σαμψών. Που γίνονταν στο Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών συγκεντρώσεις ηγεσίας αυτού του τόπου για να μελετήσει τις προοπτικές και να βρει τη σωστή λύση του προβλήματος. Και ανάμεσα σ' αυτούς που εκαλούντο ήταν και ο Νιόλαος Σαμψών, ο οποίος έτσι ενομιμοποιείτο σαν ένας παό τους ηγέτες του λαού.

Θυμήσατε πραγματικά κύριε Πρόεδρε το μέταπραξικοπημα, ποίοι κυβερνούσαν και γιατί οι δολοφόνοι κυκλοφορούσαν ελεύθεροι και οι τίμιοι άνθρωποι το θεωρούσαν ντροπή να βρίσκονται ελεύθεροι στους δρόμους και όταν για πρώτη φορά βρισκόντουσαν ελεύθεροι και οι δολοφόνοι ήσαν ελεύθεροι και καλυμμένοι από κάποιες δυνάμεις ελεύθερα δολοφονούσαν τους δημοκρατικούς πολίτες.

Θυμήσατε μια δύσκολη εποχή αντί να δημιουργηθεί ένα κλίμα μαζικής αντίστασης εδημιουργήθη ένα κλίμα μαζικού πανικού, όταν οι εκκλήσεις των διαφόρων κομμάτων προς τους οπαδούς και το λαό ερρίπτοντο εις τον κάλαθο των αχρήστων αντί, όπως ήταν σωστό, να αναγγέλλονται από το

ραδιόφωνο. Κάποιοι πάντα κυκλοφορούσαν όταν έπρεπε μέσα το λαό και στη Βουλή και όταν επροειδοποιούντο και όταν τους είχε αφαιρεθεί ακόμα η αστυνομική κάλυψη, για να κάνουν το καθήκον τους σ' αυτό το λαό και κάποιοι πλήρωσαν ακριβά, γιατί δεν αντελήφθησαν την υφήν και την φύση του τότε καθεστώτος.

Ο Γλαύκος Κληρίδης υπερασπίστηκε της περιόδου που ήταν πρόεδρος και έδωσε τη δική του εξήγηση για την περίοδο εκείνη:

" Αλλά ας έλθωμεν και εις το προσφιλέσ μεταπραξικόπημα του κ. Λυσσαρίδη. Ερωτά διατί δεν συνέλαβα τους πραξικοπηματίας. Αλλά κ. Λυσσαρίδη γνωρίζετε καλώς ότι παρέλαβα χάος. Εζήσατε, έστω και κρυπτόμενος, μέσα εις το χάος των ημερών εκείνων. Αι δυνάμεις εισβολής προέλαυνον και ουδαμόθεν διεφαίνετο βοήθεια. Γνωρίζετε ότι κράτος δεν υπήρχε. Τα πάντα είχον διαλυθεί και η αποσύνθεσις ήτο γενική. Και θέλατε κ. Λυσσαρίδη, ιστάμενος επί των ερειπίων, χωρίς στρατόν, χωρίς αστυνομίαν να συλλάβω και να αποπλίσω τας χιλιάδας των ενόπλων, οι οποίοι ατάκτως επεριφέροντο εις την νήσον. Δεν τους συνέλαβα κ. Λυσσαρίδη αυτό είναι γεγονός. Το αποδέχομαι. Αλλ' έχετε καθήκον και υποχρέωσι να αποδεχθήτε ένα άλλο σημαντικότερον γεγονός. Τους αφόπλισα αναιμάκτως κ. Λυσσαρίδη. Παρ' όλας τας δυσκολίας που το παρακράτος παρενέβαλλεν εις το έργον του αφοπλισμού. Και αυτός ο αφοπλισμός υπήρξεν ένας από τους θεμελιώδεις λίθους επί του οποίου θεμελίωσα το κράτος, το οποίον παρέδωσα εις τον Πρόεδρον Μακάριον. Μάλιστα κ. Λυσσαρίδη παρέλαβα χάος και παρέδωσα κράτος. Αλλ' από του βήματος τούτου είμαι σήμερον υποχρεωμένος να αποκαλύψω ότι προτού αναλάβω προσωρινήν προεδρίαν με επεσκέφθη εις την οικίαν μου εκ μέρους του ΑΚΕΛ ο βουλευτής κ. Χαμπής Μιχαηλίδης, όστις μου επαρουσίασεν έγγραφον έκκλησιν του κόμματος του, διά της οποίας μου εζήτει να αναλάβω την ποεδρίαν. Δεν υστέρησαν εις εκκλήσεις ωσαύτως εις την οικίαν

μου βουλευταί της Προοδευτικής Παρατάξεως και του
Ενιαίου Κόμματος.

Η Κύπρος έπρεπε να σωθή. Η Τουρκία έπρεπε να
στερηθή επιχειρημάτων προς συνέχισιν της εισβολής.
Ανέλαβον την προσωρινήν προεδρίαν και έπραξα το
καθήκον μου. Η ιστορία θα κρίνη και εμέ και τους
κατηγόρους μου. Αυτό που δι' εκείνους
χαρακτηρίζεται ως μεταπραξικόπημα, είναι δι' εμέ
τίτλος τιμής".